

Ks. ARKADIUSZ DOMASZK SDB
Wydział Prawa Kanonicznego
UKSW Warszawa

SALEZJAŃSKI RUCH MŁODZIEŻOWY ZWIĄZANY Z TOWARZYSTWEM ŚW. FRANCISZKA SALEZEGO I JEGO RELACJA DO PRAWA KANONICZNEGO

1. WSTĘP

Z duchowością poszczególnych instytutów zakonnych są związane tzw. trzecie zakony, fundacje i stowarzyszenia. Również do określonej duchowości zakonnej nawiązują nowe ruchy kościelne o zróżnicowanej strukturze i formule prawnej. Celem opracowania będzie przybliżenie Salezjańskiego Ruchu Młodzieżowego (po włosku *Movimento Giovanile Salesiano*, dalej: MGS), tj. grup młodzieżowych związanych z Towarzystwem Św. Franciszka Salezego. Salezianie pracują na całym świecie, w różnych krajach i kulturach. Z tego powodu, po nakreśleniu czym jest MGS, zostanie on przedstawiony na przykładzie wybranej prowincji salezjańskiej. Drugim zasadniczym celem pracy będzie rozważenie: jaka jest relacja tego ruchu do prawa kanonicznego? Czy można MGS postrzegać w kategorii prawno-kanonicznej? Jakie normy prawa kanonicznego stosuje się do tego ruchu?

2. SALEZJAŃSKI RUCH MŁODZIEŻOWY

Głównym celem Towarzystwa św. Franciszka Salezego jest praca z młodzieżą i dla młodzieży. Salezianie realizują program apostołski, którego zasadniczym celem jest to, by „być w Kościele znakami i nosicielami miłości Bożej do młodzieży, zwłaszcza uboższej”¹. Charyzmat salezjański, który jest ukierunkowany na pracę wychowawczą, edukacyjną i ewangelizacyjną wśród młodzieży, bazuje na własnej duchowości. Salezianie odczytują to ostatnie słowo bardzo szeroko. Duchowość nie jest zarezerwowana dla wąskiej grupy, np. zakonników określonego instytutu

¹ *Konstytucje i Regulaminy Ogólne Towarzystwa św. Franciszka Salezego*, S.G.S. Instituto Pio XI, Rzym 1986, art. 2; fundamentalne prawo własne salezjanów składa się z dwóch zbiorów, dalej jest cytowane jako Konstytucje lub Regulaminy Ogólne. Zamiennie z pełną nazwą „Towarzystwo św. Franciszka Salezego” używana jest nazwa skrócona: „Towarzystwo Salezjańskie” lub „Zgromadzenie Salezjańskie”. W tradycji instytutu określenie „prowincja zakonna” zastępowane jest terminem: „inspektorat”, a „prowincja” jest „inspektorem”.

zakonnego. Duchowość chrześcijańska przenika i scala doświadczenie życiowe z tajemnicą Boga obecnego w tymże życiu. Wybór Boga i postawienie Jego w centrum swego życia staje się stałym punktem odniesienia.

Salezjanie otrzymali od swego Założyciela tak szeroko określony program duchowości. I tenże proponują młodzieży, używając przy tym nazwy „Salezjańska Duchowość Młodzieżowa”. „Przymiotnik *salezjańska* określa propozycję księdza Bosko jako jedną z wielu propozycji duchowości obecnych w Kościele”². Drugi przymiotnik „młodzieżowa” wskazuje na to, że program jest skierowany do młodych i przyjmuje styl młodzieżowy³. Apostolskie ukierunkowanie na młodzież, które jest oparte na oryginalnej myśli Księdza Bosko, przypomniał Jan Paweł II, z okazji setnej rocznicy śmierci tego św. nauczyciela i wychowawcy. Ojciec święty w liście apostolskim do księdza Edigio Vigano pisał: „Wyróżnia się [św. Jan Bosko] wieloma cechami, jest twórcą prawdziwej szkoły nowej i pociągającej duchowości apostolskiej; [...] jest, i to w sposób najznakomitszy, przykładem umiłowania młodzieży, zwłaszcza ubogiej, dla dobra Kościoła i społeczeństwa; jest mistrzem skutecznego i genialnego sposobu wychowania, którego należy strzec jako cennego daru i który trzeba rozwijać”⁴.

W realizacji charyzmatu nieodzowna jest praca samych zakonników, tj. salezjanów. Również sami młodzi ludzie są zapraszani, aby stali się przewodnikami i apostołami dla innych młodych. Historia św. Jana Bosko pokazuje, że włączył on swoich wychowanków do pracy wychowawczej i ewangelizacyjnej. Niejako przekazywał im część odpowiedzialności za swoich rówieśników, także w formie różnych grup i towarzystw młodzieżowych. W swoim pierwszym oratorium w Turynie rozwinął m.in.: „Towarzystwo wesołości”, „Towarzystwo św. Alojzego”, „Towarzystwo Niepokalanej”⁵. Ksiądz Bosko chciał, aby zasadnicza organizacja tego, co się dzieje wewnątrz towarzystw, było ich sprawą wewnętrzną: „sprawą młodzieży”. Oczywiście, towarzystwom asystował jakiś dorosły opiekun, często kapłan jako kierownik duchowy. Główna myśl prowadziła do tego, aby członkowie tych zrzeszeń młodzieżowych podejmowali najpierw formację osobistą

---

² *Salezjańska duchowość młodzieżowa*, red. L. Strzelczyk, D. Bartocha, W. Krawczyk, Salezjańskie Centrum W.D.M. Kraków, Kraków 1997, s. 16. Por. F. Desramant, *Ksiądz Bosko i życie duchowe*, tłum. T. Jania, Wydawnictwo Salezjańskie, Warszawa 1990; J. E. Vecchi, *Duchowość salezjańska. Pogłębienie głównych tematów*, tłum. M. Brzezinka, Wydawnictwo Salezjańskie, Warszawa 1999.

³ Por. *Salezjańska duchowość młodzieżowa*, s. 16.

⁴ Jan Paweł II, *Ojciec i nauczyciel młodzieży. List apostolski do księdza Edigio Vigano przełożonego generalnego Towarzystwa św. Franciszka Salezego w setną rocznicę śmierci św. Jana Bosko* (Roma, 31.01.1988), Libreria Editrice Vaticana 1988, nr 5.

⁵ Por. M. Wirth, *Ksiądz Bosko i rodzina salezjańska. Dzieje i nowe wyzwania (1815-2000)*, tłum. T. Jania, Wydawnictwo Salezjańskie, Kraków 2009, s. 76-86. „Na koniec należy podkreślić znaczenie, jakie Święty przywiązywał do *form stowarzyszeniowych* i grup, w których wzrasta i rozwija się energia i przedsiębiorczość młodzieży, popierając wielorakie formy działania, tworzył on środowiska życia, dobrego wykorzystania wolnego czasu, apostołatu, nauki, modlitwy, radości, zabawy i kultury, gdzie młodzi mogli odnajdować samych siebie i rozwijać się”, Jan Paweł II, *Ojciec i nauczyciel młodzieży*, nr 18.

poprzez dobre wykonywanie swoich obowiązków, postawy koleżeńskie, dobry przykład, posłuszeństwo wychowawcom, jak również przez praktyki pobożne. W dalszym rozwoju, zachęcano ich do praktyki kierownictwa duchowego czy braterskiego upominania innych wychowanków oratorium. Od osobistej formacji ludzkiej i chrześcijańskiej, członkowie towarzystw przechodzili do działalności wychowawczej i apostołskiej wśród innych chłopców. Dotyczyło to pomocy innym w codziennych obowiązkach, opieki nad chorymi czy bycia „aniołami stróżami” dla nowych wychowanków albo tych szczególnie trudnych „przypadków”. Nadzwyczajnym przykładem osobistego rozwoju duchowego i apostołskiego, do czego także przyczyniły się towarzystwa oratoryjne, był św. Dominik Savio (1842-1857)⁶.

Doświadczenie ks. Bosko kontynuują jego duchowi spadkobiercy. Salezjanie nie tylko zakładają różne grupy młodzieżowe, organizacje, stowarzyszenia i ruchy formacyjne, apostołskie czy społeczne. Zapraszają wręcz młodych ludzi do włączenia się w te propozycje, nie tylko jako uczestnicy, ale również w roli animatorów czy liderów. Poprzez te wielorakie formy uczestnictwa i zaangażowania młodzież odnajduje własne miejsce w świecie, dokonuje życiowych wyborów, angażuje się w formie wolontariatu, a nadto oddziałuje na innych młodych.

Należy również stwierdzić, że propozycja salezjańska koresponduje z potrzebami naturalnego rozwoju ludzi młodych. W tym czasie młodzi chcą szczególnie doświadczać wspólnego przebywania w grupie przyjaciół, jak również identyfikować się z formalną lub nieformalną grupą⁷. Grupa przynosi nadto propozycje natury wychowawczej i religijnej, jest to miejsce wyrażania i doświadczenia siebie samego, komunikacji międzyosobowej i budowania nowych inicjatyw⁸. Także Jan Paweł II zachęcał do przemyślenia na nowo idei ks. Bosko w aktualnym kontekście: „Pomimo, że sytuacja dzisiejsza poważnie się różni od sytuacji w wieku XIX, wychowawca jest zobowiązany do prześledzenia sytuacji i warunków życia i zapewnienia odpowiedniej przestrzeni dla ducha pomysłowości i inicjatywy znamionujących młodzież”⁹.

---

⁶ Por. S. Szmidt, *Święci i błogosławieni Słudzy Boży Rodziny Salezjańskiej*, Wydawnictwo Salezjańskie, Warszawa 1997, s. 29-36; M. Wirth, *Ksiądz Bosko i rodzina salezjańska*, s. 87-85.

⁷ Por. L. Van Looy, *Giovani laici nella Chiesa. Riflessione su alcuni elementi del Movimento Giovanile Salesiano*, w: Dicasterio della Pastorale Giovanile della Congregazione Salesiana, *Il Movimento Giovanile Salesiano come espressione della spiritualità giovanile salesiana*, Roma SDB 1993, s. 16. Por. także G. Lo Grande, *Il Movimento Giovanile Salesiano a confronto con le teorie sociologiche. Dalla conflittualità alla proposta educativa*, Università Pontificia Salesiana, Roma 1996.

⁸ Por. *Kapituła Generalna 23*, Inspektorat Towarzystwa Salezjańskiego, Kraków 1990, nr 274; Salezjańskie Centrum Wychowania i Duszpasterstwa Młodzieżowego, *Salezjański program duszpasterstwo-wychowawczy*, red. M. Dziubiński, Wydawnictwo Oratorium Świętokrzyskiego, Kraków 1996, nr 22.

⁹ Jan Paweł II, *Ojciec i nauczyciel młodzieży*, nr 18.

Na bazie wyżej zasygnalizowanej Salezjańskiej Duchowości Młodzieżowej rozwinął się MGS¹⁰. Powstał on jako oddolna inicjatywa, na podstawie wspomnianego już apostołskiego zaangażowania samych młodych ludzi. MGS wypływa z doświadczenia różnych grup, stowarzyszeń i pojedynczych osób zaangażowanych w parafiach, szkołach oraz oratoriach salezjańskich¹¹. Pascual Chiávez (przełożony generalny salezjanów) w swoim liście do duszpasterzy młodzieżowych pisał: „grupy i stowarzyszenia młodzieżowe, nie tracąc swojej autonomii organizacyjnej utożsamiają się z duchowością i pedagogiką salezjańską, pośrednio i bezpośrednio tworzą MGS”¹². Ruch ten „jest rzeczywistością otwartą, złożoną jakby z koncentrycznych kręgów, jednoczącą wielu młodych: od tych odległych, dla których życie duchowe jest sprawą ledwie dostrzegalną, raczej zresztą dzięki środowisku, w którym czują się akceptowani, po tych, którzy świadomie i wyraźnie podpisują się pod propozycją salezjańską i którzy tworzą centrum animacyjne całego ruchu. Jest to więc oryginalny ruch wychowawczy”¹³.

Jednym z punktów odniesienia dla powstania tego ruchu było spotkanie młodzieży z całego świata na Colle Don Bosco w 1988 r., w setną rocznicę śmierci ks. Bosko¹⁴. Kolejną datą, która zaznaczyła się w historii MGS, był Rok Jubileuszowy 2000¹⁵. Przełożony generalny salezjanów kieruje ponadto coroczne orędzie od młodzieży zrzeszonej w tym ruchu z okazji święta ks. Bosko. Koordynacja MGS następuje na poziomie pojedynczej inspektorii, a także we współpracy międzyinspektorialnej¹⁶. Wyróżnić można trzy poziomy istnienia MGS. Podstawowym punktem odniesienia jest środowisko lokalne: oratorium salezjańskie, szkoła lub centrum młodzieżowe. W takim środowisku wychowawczym najpełniej następu-

¹⁰ Por. R. Tonelli, *MGS come espressione della SGS: il Quadro di riferimento*, w: Dicasterio della Pastorale Giovanile, s. 39-55.

¹¹ Por. Salezjańskie Centrum W.D.M., *Salezjańska duchowość młodzieżowa*, s. 17; Salezjańskie Centrum Wychowania i Duszpasterstwa Młodzieżowego, *Salezjański program duszpastersko-wychowawczy*, nr 23-27.

¹² P. Chiávez, *List przełożonego generalnego. Salezjańskie duszpasterstwo młodzieżowe*, Poligrafia Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego, Kraków 2010, s. 53. Por. *Kapituła Generalna 23*, nr 275; Dykasterium Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego, *Salezjańskie duszpasterstwo młodzieżowe. Podstawowe punkty odniesienia*, red. D. Bartocha, Poligrafia Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego, Kraków 1999, s. 96-97.

¹³ *Kapituła Generalna 23*, nr 276. Idea MGS powracała przy okazji kolejnych kapituł generalnych salezjanów, por. *Salezjanie i świeccy: zjednoczenie i współuczestnictwo w duchu i w posłannictwie Księdza Bosko. Kapituła Generalna 24 Salezjanów Księdza Bosko* [dalej: *Kapituła Generalna 24*], red. F. Krasoń, Poligrafia Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego, Kraków 1997, nr 49-51; *Wspólnota salezjańska dziś. Kapituła Generalna 25 Salezjanów Księdza Bosko*, red. M. Chrzan, Poligrafia Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego, Kraków 2002, nr 41.

¹⁴ Por. G. B. Bosco, *Il Movimento Giovanile Salesiano*, w: *Movimenti ecclesiali contemporanei. Dimensioni storiche teologico-spirituali ed apostoliche*, red. A. Favale, wyd. 4, LAS, Roma 1991, s. 363.

¹⁵ Por. P. Chiávez, *List przełożonego generalnego*, s. 53.

¹⁶ Por. tamże, s. 53-55. Opis sytuacji i doświadczeń niektórych narodowych centrów w Europie oraz kilku europejskich inspektorii nt. duchowości młodzieżowej oraz MGS, por. Dicasterio della Pastorale Giovanile, s. 59-161. Por. także *Movimento Giovanile Salesiano in Italia*, Centro Nazionale Opere Salesiane, Centro Salesiano Pastorale Giovanile, Roma 2000.

je dialog i współpraca w poszczególnej grupie oraz kontakt z innymi wspólnotami. Drugim poziomem będzie cała parafia czy diecezja. Następnym poziomem współpracy w ramach MGS jest wspólnota narodowa oraz międzynarodowa¹⁷.

Koordinacja MGS spoczywa głównie na salezjanach i siostrach salezjankach (Córki Maryi Wspomożycielki), przy udziale innych grup rodziny salezjańskiej. Duchowość MGS w istotny sposób odnosi się do postaci ks. Bosko i jego programu wychowawczego. Ważnymi duchowymi wyznacznikami dla ruchu młodzieżowego są: przeżywanie radości i przyjaźni; życie codzienne, które Bóg oferuje, aby wzrastać w rozwoju osobowym; osoba Chrystusa zmartwychwstałego; wspólnota Kościoła; Maryja Wspomożycielka oraz wypełnianie codziennych obowiązków, w tym także apostołskich w środowisku młodzieżowym¹⁸.

3. SALEZJAŃSKI RUCH MŁODZIEŻOWY W INSPEKTORII ŚW. WOJCIECHA

Wyżej przedstawione zasady dotyczące MGS realizują konkretne prowincje i wspólnoty salezjańskie. W polskiej Inspektorii św. Wojciecha z siedzibą w Pile również rozwinął się MGS, który „stanowią wspólnoty, grupy i stowarzyszenia młodzieżowe, które, choć zachowują własną autonomię organizacyjną, w swoim programie odwołują się do salezjańskiej duchowości młodzieżowej i pedagogii Księdza Bosko oraz włączają się we wspólne inicjatywy i działalność koordynacyjno-animacyjną tego Ruchu”¹⁹.

W ramach inspektorialnego Ruchu współpracują: Liturgiczna Służba Ołtarza, Ruch Światło-Życie, Salezjańskie Wspólnoty Ewangelizacyjne (Salezjańska Pielgrzymka Ewangelizacyjna, Pustynia Miast), Salezjański Ruch Programowo-Metodyczny „Dęby”, Salezjańska Organizacja Sportowa SALOS, Międzynarodowy Wolontariat Don Bosco Inspektorii św. Wojciecha, Duszpasterstwo Akademickie i inne grupy, ruchy oraz stowarzyszenia młodzieżowe²⁰.

Prawie przy każdej wspólnotcie salezjańskiej funkcjonują grupy ministrancie: Liturgiczna Służba Ołtarza (LSO)²¹. Posługa ministrantów koncentruje się wokół liturgii, głównie Mszy św. i innych nabożeństw liturgicznych. Służba w LSO jest służbą Bogu, jak również odnosi się do wspólnoty wiernych. Ministranci pełnią określone funkcje liturgiczne: m.in. noszą pewne przedmioty (świece, krzyż,

¹⁷ Por. G. McPake, *Alcune riflessioni su „SGS-MGS”*, w: Dicasterio della Pastorale Giovanile, s. 13; *Kapituła Generalna 23*, nr 277-282.

¹⁸ Por. M. A. Calavia, *Spiritualità giovanile salesiana*, w: Dicasterio della Pastorale Giovanile, s. 33-38; *Kapituła Generalna 23*, nr 158-180. MGS można scharakteryzować także następująco: grupa jako doświadczenie Kościoła; droga wychowawcza, która prowadzi do wiary; święto jako celebrowanie życia nowego oraz zadanie apostołskie, por. G. B. Bosco, *Il Movimento Giovanile Salesiano*, s. 363-367.

¹⁹ *Dokumenty końcowe X Kapituły Inspektorialnej. Ląd nad Wartą 06-10 IV 2010 r.*, Zakład Poligraficzny Henryk Górowski, Piła 2010, s. 76, nr 173.

²⁰ Krótki rys grup tworzących MGS w Inspektorii św. Wojciecha, por. *Co to jest MGS?*, <<http://pila.salezjanie.pl/mlodziej/salezjanski-ruch-mlodziejowy-mgs/>>, (data dostępu: 27.11.2012).

²¹ Por. *Dokumenty końcowe X Kapituły Inspektorialnej*, s. 77, nr 176.

itd.), przygotowują dary ofiarne, sygnalizują dzwonekami niektóre działania liturgiczne, czytają Słowo Boże, itd. Praca z ministrantami obejmuje ponadto cotygodniowe zbiórki z poszczególnymi grupami oraz wakacyjne wyjazdy²².

Salezianie również pracują z młodzieżą w ramach powszechnie obecnego w Polsce ruchu oazowego Światło-Życie. Ruch gromadzi ludzi różnego wieku i powołania: dzieci, młodzież i dorosłych, duchownych oraz osoby konsekrowane, a także rodziny w tzw. Domowym Kościele. Celem formacyjnym oazy jest wychowanie dojrzałych chrześcijan oraz odnowa Kościoła przez przekształcanie parafii we wspólnoty wspólnot. Ruch opiera się na stałej pracy formacyjnej w małych grupach parafialnych oraz na doświadczeniu rekolekcji wakacyjnych, według określonego programu i cyklu wzrastania w wierze. Początki historii Ruchu sięgają 1954 r. Ruch Światło-Życie rozwinął się z doświadczenia rekolekcji zamkniętych. Założycielem oazy i pierwszym moderatorem krajowym był Sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki (1921-1987)²³.

Salezjańskie Wspólnoty Ewangelizacyjne, tj. Salezjańska Pielgrzymka Ewangelizacyjna i Pustynia Miast są grupami młodzieżowymi, które narodziły się w omawianej prowincji salezjańskiej. Myśl powstania wspólnot pielgrzymkowych zawiązała się w czasie pielgrzymowania młodych w 1991 roku na Jasną Górę, gdzie odbywało się spotkanie młodzieży całego świata z Janem Pawłem II. Salezianie: ks. Dariusz Presnal i ks. Leszek Ziola postanowili utworzyć młodzieżową pielgrzymkę, która będzie ewangelizować na trasie jej przejścia. W 1992 r. po raz pierwszy wyruszyła z miejscowości Szczaniec Salezjańska Pielgrzymka Ewangelizacyjna. Oprócz tradycyjnych cech, jakie charakteryzują każdą pielgrzymkę, salezianie i młodzież postanowili wszystkim napotkanym na trasie ludziom głosić z nowym zapałem i nowymi środkami Dobrą Nowinę. Na ulicach i rynkach miast, wystawiano inscenizacje teatralne, organizowano koncerty piosenek religijnych, zabawy dla dzieci, a w miejscach noclegowych urządzano Apele Jasnogórskie połączone z przedstawieniami oraz świadectwami swej wiary²⁴.

Drugim szczególnym dla tej prowincji zakonnej ruchem ewangelizacyjnym jest Pustynia Miast. Młodzież, w nawiązaniu do myśli o nowej ewangelizacji, wędruje w czasie wakacyjnym po różnych miastach Polski. W tym czasie młodzi ludzie głoszą Dobrą Nowinę na rynkach, osiedlach, w szpitalach, w domach opieki społecznej, w domach dziecka, w więzieniach, zakładach poprawczych czy na koncertach rockowych. Obie wspólnoty ewangelizacyjne wspomagają młodych ludzi w pogłębianiu żywej wiary w Jezusa Chrystusa lub – jak zwykł mawiać św. Jan Bosko – wychowują ich na uczciwych obywateli i dobrych chrześcijan²⁵.

²² Wiele informacji nt. ministrantów zawierają portale poszczególnych diecezji, instytutów zakonnych, itd.; przykładowo por. <http://www.ministranci_swanna.opoka.net.pl/> (data dostępu: 27.11.2012).

²³ Por. *Dokumenty końcowe X Kapituły Inspektorialnej*, s. 78, nr 184-185. Portal internetowy Ruchu Światło-Życie, który posiada charakter ogólnopolski, por. <<http://www.oaza.pl/>>, (data dostępu: 27.11.2012).

²⁴ Więcej informacji o Salezjańskiej Pielgrzymce Ewangelizacyjnej oraz Pustyni Miast, por. portal <<http://www.swe.pl/>>, (data dostępu: 27.11.2012).

²⁵ Por. *Dokumenty końcowe X Kapituły Inspektorialnej*, s. 79-80, nr 187-195.

W ramach głównych nurtów harcerstwa polskiego znaczące miejsce posiada Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej (ZHR). Salezjanie współpracują ze środowiskami harcerskimi, m.in. właśnie z ZHR. Obecność salezjanów, zwłaszcza z prowincji św. Wojciecha, w ruchu harcerskim realizowana jest poprzez działalność Salezjańskiego Ruchu Programowo-Metodycznego „Dęby”, który jest dobrowolnym zrzeszeniem drużyn, instruktorów i harcerzy należących do ZHR, i który jest inspirowany systemem wychowawczym św. Jana Bosko²⁶.

Kolejnym podmiotem MGS jest zrzeszenie sportowe SALOS, a dokładniej zrzeszenie kultury fizycznej posiadające osobowość prawną. SALOS ukierunkowuje swoją działalność na pracę z młodzieżą w oparciu o chrześcijański system wartości, naukę Kościoła katolickiego i salezjańską tradycję wychowawczą²⁷. Stowarzyszenie posiada swoje struktury organizacyjne na poziomie lokalnym, często w relacji do wspólnot zakonnych salezjańskich, następnie na poziomie inspektorialnym, krajowym i międzynarodowym²⁸.

Na poziomie ogólnopolskim, animację misyjną koordynuje Salezjański Ośrodek Misyjny w Warszawie. W odniesieniu do omawianej prowincji zakonnej, te działania podejmuje Międzynarodowy Wolontariat Don Bosco Inspektorii św. Wojciecha, który powstał w 2002 r.²⁹. Wolontariat skupia młodych ludzi, którzy chcą poświęcić część swego czasu na służbę innym, w tym biednym i potrzebującym na całym świecie. Wolontariusze angażują się w pomoc dziełom misyjnym, jak również przygotowują się do wyjazdów misyjnych.

MGS w Inspektorii św. Wojciecha dopełnia Duszpasterstwo Akademickie i inne grupy, ruchy oraz stowarzyszenia młodzieżowe. Pośród nich wymienić można: Salezjańskie Stowarzyszenie Wychowania Młodzieży, które jako organizacja pożytku publicznego powstała na przełomie 2000/01 r.³⁰, następnie Związek Młodzieży Katolickiej w Szwecji³¹ oraz sejmiki młodzieżowe i turnieje sportowe³². Działalność całego ruchu MGS zakłada również łączność pomiędzy poszczególnymi grupami i wzajemne komunikowanie się, m.in. w formie kilkudniowych zjazdów³³, na poziomie inspektorialnym czy krajowym³⁴, następnie światowym

²⁶ Por. tamże, s. 80-81, nr 196-197. Szczegółowe informacje o Salezjańskim Ruchu Programowo-Metodycznym „Dęby”, por. portal <<http://deby.zhr.pl/>> (data dostępu: 27.11.2012).

²⁷ Por. A. Domaszek, *Realizacja misji Kościoła w stowarzyszeniach związanych z duchowością Towarzystwa Św. Franciszka Salezego*, Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny 55(2012)1, s. 37-41.

²⁸ Por. A. Domaszek, *Realizacja misji Kościoła w stowarzyszeniach związanych z duchowością Towarzystwa Św. Franciszka Salezego*, Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny 55(2012)1, s. 37-41.

²⁹ Por. *Dokumenty końcowe X Kapituły Inspektorialnej*, s. 82, nr 204-206.

³⁰ Por. A. Domaszek, *Realizacja misji Kościoła w stowarzyszeniach związanych z duchowością*, s. 30-34.

³¹ Por. *Dokumenty końcowe X Kapituły Inspektorialnej*, s. 83, nr 212.

³² Por. <<http://pila.salezjanie.pl/mlodziej/salezjanski-ruch-mlodziejowy-mgs/>>, (data dostępu: 27.11.2012).

³³ Por. <<http://zlotmgs.pl/>>, (data dostępu: 30.11.2012).

³⁴ Por. <<http://donbosco.pl/mgs/>>, (data dostępu: 30.11.2012).

oraz w ramach spotkania członków Rodziny Salezjańskiej. Tego rodzaju spotkania są okazją do wspólnego świętowania, radości, nawiązywania kontaktów, formacji, modlitwy, dyskusji o problemach i bolączkach, dzielenia się doświadczeniem salezjańskiego posłannictwa.

4. PRAWO KANONICZNE

Salezjański ruch MGS wnosi wiele dobra w misję Kościoła nakierowaną na środowiska młodzieżowe, w przestrzeni edukacyjnej, wychowawczej i ewangelizacyjnej. Tę rzeczywistość można skonfrontować z prawem kanonicznym. Rodzi się pytanie, jak ten ruch umiejscawia się w prawnej myśli Kościoła? Poniżej zostanie przybliżona problematyka ruchów kościelnych w relacji do prawa kanonicznego, a następnie będzie podjęta próba odniesienia MGS do tego prawa.

4.1. Prawo kanoniczne a ruchy kościelne

Ruchy kościelne posiadają swoją wielowiekową tradycję. We współczesnej myśli Kościoła także mają swoje miejsce, które określa Magisterium. Sobór Watykański II zachęcał wiernych świeckich do apostołstwa, także realizowanego poprzez stowarzyszenia. Świeccy mogą wstępować do już istniejących oraz zakładać nowe, które mają na celu ewangelizację, uświęcanie, ożywianie duchem chrześcijańskim porządku doczesnego oraz dawanie świadectwa poprzez dzieła miłosierdzia i miłości³⁵. Natomiast do hierarchii kościelnej należy wspieranie apostołstwa świeckich oraz czuwanie nad czystością nauki. Niektóre z inicjatyw apostołskich, władza kościelna szczególnie pochwała lub zaleca; bez zgody tej władzy, żadne działanie tego typu nie może nazywać się „katolickim”³⁶.

Również Jan Paweł II w adhortacji *Christifideles laici* wypowiedział się na temat powołania i misji świeckich w Kościele i świecie. We współczesnym okresie dostrzega się ożywienie różnorodnych form zrzeszeń: stowarzyszeń, grup, wspólnot i ruchów. „Istotnie – pisze w swojej adhortacji Jan Paweł II – obok zrzeszeń tradycyjnych, a niekiedy wprost z ich korzeni wyrosły nowe ruchy i stowarzyszenia, o specyficznym charakterze i celach: wielkie jest bowiem bogactwo i wielorakie zasoby, którymi Duch Święty ożywia Kościół; wielkie też są zdolności organizacyjne i wspaniałomyślność laikatu”³⁷. Te różne formy zrzeszonego działania katolików stanowią cenną pomoc dla innych „w prowadzeniu chrześcijańskiego życia

³⁵ Por. Sobór Watykański II, *Dekret o apostołstwie świeckich „Apostolicam actuositatem”* (18 listopada 1965), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje, tekst polski*, Pallottinum, Poznań 2002, s. 377-401, nr 19; tenże, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen Gentium”* (21 listopada 1964), w: tamże, s. 104-166, nr 31.

³⁶ Por. Sobór Watykański II, *Dekret o apostołstwie świeckich „Apostolicam actuositatem”*, nr 24.

³⁷ Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska „Christifideles laici”* (30 grudnia 1988), nr 29.

zgodnego z wymaganiami Ewangelii oraz w zaangażowaniu misyjnym i apostołskim³⁸. Kościół uznaje wolność zrzeszania się jako wynikającą z dynamiki sakramentu chrztu, który wzywa do aktywnego udziału w komunii i misji kościelnej³⁹. Jednocześnie Jan Paweł II wskazuje na kryteria oceny i uznania, w perspektywie zachowania wspomnianej komunii i misji Kościoła. Chodzi o: stawianie na pierwszym miejscu powołania do świętości, odpowiedzialność w wyznawaniu wiary, świadectwo komunii z Kościołem, zgodność z celem apostołskim (ewangelizacja, uświęcanie ludzi i społeczeństw), zaangażowaną obecność w ludzkiej społeczności⁴⁰.

Magisterium również docenia ruchy kościelne w kontekście działalności misyjnej: „Ruchy te [...] stanowią prawdziwy dar Boży dla nowej ewangelizacji i dla działalności misyjnej we właściwym tego słowa znaczeniu”⁴¹. Jan Paweł II zachęcał, aby ruchy te szerzyć, w celach ewangelizacyjnych, zwłaszcza wśród młodzieży⁴². Z ruchów kościelnych, w tym także młodzieżowych, wyrastają nowe powołania kapłańskie. Zachowując to, co dobre, kandydaci do kapłaństwa uczą się szacunku dla innych form duchowości oraz postawy kapłana, który jest dla wszystkich otwarty⁴³. Ponadto w dalszym życiu kapłańskim, celem pogłębienia swej duchowości, mogą oni wstępować do różnych stowarzyszeń lub ruchów kościelnych⁴⁴.

Zrzeszoną apostołską działalność świeckich po części normuje prawo kanoniczne. Na podstawie tradycji kanonicznej, myśli Soboru Watykańskiego II i innych wypowiedzi Magisterium, powstały normy prawne regulujące kwestie stowarzyszania się wiernych⁴⁵. Wierni mogą się stowarzyszać, zwłaszcza w celu realizacji misji Kościoła⁴⁶. Wśród szeregu obowiązków i praw wszystkich wiernych, *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 r. wymienia także prawo do stowarzyszania się: „Wierni mają prawo swobodnego zakładania stowarzyszeń i kierowania nimi dla celów miłości lub pobożności albo dla ożywiania chrześcijańskiego

³⁸ Tamże.

³⁹ Por. tamże. Zaangażowanie wiernych w ruchach kościelnych prowadzi do wspólnoty, do wspólnego przeżywania wiary, co zarazem przeciwstawia się poczuciu osamotnienia, por. E. Colagiovanni, *I movimenti ecclesiali tra istituzione e carisma*, w: *Le associazioni nella Chiesa*, red. Associazione Canonistica Italiana, Città del Vaticano 1999, s. 71-73.

⁴⁰ Por. Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska „Christifideles laici”*, nr 30. Por. opracowania teologiczne skupione wokół ruchów kościelnych: *I movimenti nella Chiesa. Atti del 2. Colloquio Internazionale su „Vocazione e missione dei laici nella Chiesa oggi”*, Rocca di Papa, 28 febbraio - 4 marzo 1987, Nuovo Mondo, Milano 1987; Pontificium Consilium pro Laicis, *I movimenti nella Chiesa. Atti del Congresso mondiale dei movimenti ecclesiali, Roma 27-29 maggio 1998*, Città del Vaticano 1999.

⁴¹ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris missio”* (7 grudnia 1990), nr 72.

⁴² Por. tamże.

⁴³ Por. Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska „Pastores dabo vobis”* (25 marca 1992), nr 68.

⁴⁴ Por. tamże, nr 31.

⁴⁵ Por. G. Feliciani, *Il diritto di associazione nella Chiesa: autorità, autonomia dei fedeli e comunione ecclesiale*, w: *Le associazioni nella Chiesa*, s. 20-22; R. Oliver, *Associations of the faithful in the Antepreparatory and Preparatory phases of Vatican II*, *The Jurist* 70(2010)1, s. 86-113.

⁴⁶ Por. Sobór Watykański II, *Dekret o apostołstwie świeckich „Apostolicam actuositatem”*, nr 19.

powołania w świecie, a także odbywania zebrań dla wspólnego osiągnięcia tych celów⁴⁷. Kodeks ten poświęca stowarzyszeniom wiernych oddzielny tytuł⁴⁸.

Studium norm kodeksowych nt. stowarzyszeń nie wyjaśnia jednak w pełni, czym są ruchy kościelne. Aby je określić, dokonuje się analogii ruchów kościelnych do stowarzyszeń kościelnych. W tym celu wykorzystuje się również niektóre rozwiązania kodeksowe (zasada pomocniczości)⁴⁹. Wydaje się jednak, że rzeczywistość faktyczna i prawna ruchów wykracza jednak poza obowiązujące normy *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1983 r.

W celu nakreślenia panoramy aktualnie działających ruchów kościelnych, dokonuje się m.in. ich podziałów. Według jednego z nich, wyróżnia się: ruchy laikatu, duchowe oraz kościelne. Pierwszą grupę stanowią ruchy, które zbierają świeckich pragnących w pogłębiony sposób żyć własnym powołaniem oraz misją w Kościele. Różna jest ich relacja do hierarchii kościelnej, a struktury mniej lub bardziej zorganizowane. Przykładem jest Akcja Katolicka. Drugą grupę stanowią ruchy duchowe, które promują pogłębione życie religijne. Szerzą one apostołat modlitewny, pobożność eucharystyczną albo np. maryjną. Część z nich wywodzi swoją duchowość z charyzmatów określonych rodzin zakonnych i są ogólnie nazywane trzecimi zakonami. Trzecia grupa to ruchy kościelne, które podejmują misję Kościoła w świecie współczesnym, m.in. poprzez publiczne świadectwo. Wyróżniają się przez samoświadomość, że są Kościołem („być Kościołem”). Koncentrują swoje życie i działania apostołskie na podstawowych wartościach, takich

---

⁴⁷ *Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej: KPK 1983], kan. 215. Por. literaturę nt. prawa wiernych do zrzeczenia się: E. Szafranski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 1, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1985, s. 341-354; T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 1986, s. 103-110; L. Gerosa, *Prawo Kościoła*, tłum. I. Pękalski, Pallottinum, Poznań 1999, s. 299-316; *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1, red. J. Krukowski, Pallottinum, Poznań 2005, s. 123-155; M. Wróbel, *Stowarzyszenia katolickie działające w Polsce według obowiązującego prawa kościelnego*, *Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny* 49(2006)3-4, s. 122-131; D. Gącik, *Prawo wiernych do stowarzyszania się*, *Kieleckie Studia Teologiczne* 8(2009), s. 31-44; R. Baccari, *Il diritto di associazione nella Chiesa*, w: *I laici nel diritto della Chiesa*, Città del Vaticano 1987, s. 57-72; L. Navarro, *Diritto di associazione e associazioni di fedeli*, A. Giuffrè, Milano 1991, s. 5-33; V. Mamertino, *Il Diritto di associazione nella Chiesa: fondamento e finalità*, Città del Vaticano 2000; V. de Paolis, *Diritto dei fedeli di associarsi e la normativa che lo regola*, w: *Fedeli. Associazioni. Movimenti, XXVIII Incontro di studi „Villa Cagnola” - Gazzada 2 luglio-6 luglio 2001*, Glossa, Milano 2002, s. 127-162; C. Redaelli, *Aspetti problematici della normativa canonica e della sua applicazione alla realtà associativa della Chiesa*, w: tamże, s. 163-185; A. Ferrante, *Il Diritto di associarsi dei fedeli*, Universitas Urbaniana, Roma 2003; V. Marano, *Il Fenomeno associativo nell'ordinamento ecclesiale*, Giuffrè, Milano 2003.*

⁴⁸ Por. KPK 1983, kan. 298-329.

⁴⁹ Normy kodeksowe o stowarzyszeniach można odnieść do nowych ruchów, kierując się zasadą pomocniczości, jak również dlatego, że są one bardzo elastyczne, por. L. M. Sistach, *Stowarzyszenia wiernych*, tłum. M. Rybicka-Bechta, Oficyna Wydawnicza Poligraficzna „Adam”, Warszawa 2012, s. 162-163. Por. także C. Redaelli, *Aspetti problematici*, s. 166-167; S. Recchi, *Per una configurazione canonica dei movimenti ecclesiali*, *Quaderni di Diritto Ecclesiale* 11(1998), s. 57-66; tenże, *La configurazione canonica dei movimenti ecclesiali. Prospettive*, w: *Fedeli. Associazioni. Movimenti*, s. 211-214.

jak: jedność w miłosierdziu, komunია w miłości, kierowanie się Słowem Bożym, pobożność eucharystyczna i inne⁵⁰. Cechą istotną każdego ruchu jest skupienie się wokół jakiejś idei jednoczącej lub duchowości czy charyzmatu⁵¹.

Ogólna nazwa: „ruchy kościelne” domaga się bardziej precyzyjnego określenia ich miejsca w Kościele, jak są one usytuowane we wspólnocie eklezjalnej. Na ich miejsce wpływa posiadany własny charyzmat, który jest następnie ujmowany w struktury. Częstym punktem odniesienia dla nowych ruchów jest życie konsekrowane z jego radami ewangelicznymi, konsekracją życia, modlitwą i życiem braterskim⁵².

Niezależnie od tego, czy ruch ewoluuje w kierunku nowych form życia konsekrowanego, czy też nie, jego usytuowanie w Kościele zależy od działań i decyzji natury prawno-kanonicznej. Aktualnie, nie istnieje jakiś schematyczny statut przewidziany dla nowych ruchów, jak również brakuje jednoznacznych norm *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1983 r. w tej materii. Jednakże, niektóre z rozwiązań prawnych są otwarte na możliwe przyszłe działania wiernych, zjednoczonych wokół nowych idei. Należy do nich np. zasada, że Stolica Apostolska rezerwuje sobie prawo zatwierdzania nowych form życia konsekrowanego⁵³. Rozeznanie nowych

⁵⁰ Przytoczony podział ruchów, por. J. Beyer, *I movimenti nuovi nella Chiesa*, Vita Consacrata 27(1991)1, s. 61-63. Por. także L. M. Sistach, *Stowarzyszenia wiernych*, s. 161-162; G. Lo Grande, *Il movimento Giovanile Salesiano*, s. 31-34; B. Zadra, *Tipologie ed esemplificazioni dei diversi movimenti*, Quaderni di Diritto Ecclesiale 11(1998), s. 14-25.

⁵¹ Można podawać wiele przykładów ruchów: neokatechumenat, ruchy apostołstwa rodzinnego, misyjnego, odnowy w Duchu Świętym; część ruchów skupia się wokół inicjatyw ściśle religijnych, inne szukają odniesień pomiędzy wiarą a polityką czy zaangażowaniem chrześcijan w świecie, por. R. Gerardi, *Ruchy kościelne*, w: *Encyklopedia chrześcijaństwa. Historia i współczesność 2000 lat nadziei*, t. 4, red. H. Witczyk, Jedność, Kielce 2000, s. 62-63. Niektóre z ruchów są opisane m.in. w hasłach encyklopedycznych, np. takie jak: *Fokolarini*, w: tamże, t. 1, s. 309; *Neokatechumenat*, w: tamże, t. 3, s. 119. Por. także A. Domasz, *Prawny i katechetyczny wymiar Drogi Neokatechumenalnej*, Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny 52(2009)3-4, s. 69-90. Charyzmat ruchu obejmuje życie wewnętrzne ich członków, jest także czymś specyficznym i jednoczącym różne osoby, por. B. Zadra, *I movimenti ecclesiali e i loro statuti*, Roma 1997, s. 81-83.

⁵² Por. J. Beyer, *I movimenti nuovi nella Chiesa*, s. 63-66; B. Zadra, *I movimenti ecclesiali e i loro statuti*, s. 83-96; S. Recchi, *La configurazione canonica dei movimenti ecclesiali*, s. 216-217; J. Beyer, *Lavvenire dei movimenti ecclesiali*, Quaderni di Diritto Ecclesiale 11(1998), s. 10-13; G. Ghirlanda, *Carisma e statuto giuridico dei movimenti ecclesiali*, w: Pontificium Consilium pro Laicis, *I movimenti nella Chiesa. Atti del congresso mondiale dei movimenti ecclesiali*, Roma 27-29 maggio 1998, Città del Vaticano 1999, s. 133-140; tenże, *Movimenti ecclesiali e istituti di vita consacrata nella Chiesa e nella società di oggi*, Periodica 101(2012), s. 7-65.

⁵³ „Tylko Stolicy Apostolskiej rezerwuje się zatwierdzanie nowych form życia konsekrowanego. Biskupi zaś diecezjalni niech starają się rozpoznać nowe dary życia konsekrowanego, powierzone przez Ducha Świętego Kościołowi, i wspomagać ich promotorów, ażeby możliwie najlepiej wyrażali swoje założenia i zabezpieczali odpowiednimi statutami, posługując się zwłaszcza ogólnymi zasadami podanymi w tej części”, KPK 1983, kan. 605. Por. Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostołska „Vita consecrata”* (25 marca 1996), nr 62. Osoby konsekrowane mogą za zgodą swych przełożonych i z poszanowaniem dla własnego charyzmatu angażować się w nowe ruchy, co przyczynia się do ich odnowy duchowej. Jednocześnie takie włączenie się konsekrowanych w ruchy kościelne może powodować dezorientację w wymiarze osobistym i wspólnotowym, por. tamże, nr

ruchów jest w jakiejś mierze wspólną odpowiedzialnością Kościoła, najpierw poprzez zaistnienie faktów: rozwój nowych form działalności wiernych, rozszerzanie się ruchu w poszczególnych krajach i świecie, działania apostołskie, świadectwo wiary, itd. Do tych nowych rzeczywistości odnoszą się decyzje najpierw pasterzy Kościołów partykularnych⁵⁴ i ostatecznie Stolicy Apostolskiej.

O kościelności nowych ruchów stanowią kryteria oceny. Jednym z pierwszych jest kwestia aprobaty dokonanej przez władzę kościelną. Bez zbytniego pośpiechu czy niecierpliwości powinna ona rozeznaczyć nowe sytuacje. Najpierw należy zauważyć, że wierni, jak to już wyżej wspomniano, mają prawo zbierania się i zakładania stowarzyszeń, jak również napełniania porządku doczesnego myśłą ewangeliczną⁵⁵. Również mogą oni podejmować rozliczne działania apostołskie, „żadna jednak inicjatywa nie może sobie przypisywać miana katolickiej, jeśli nie otrzyma zgody kompetentnej władzy kościelnej”⁵⁶. Poczynania apostołskie i wyżej wspomniane zebrania wiernych wymagają choćby minimalnych struktur organizacyjnych, które wyodrębniają ruch i mogą być poddane refleksji prawnej. Tym niemniej, odróżnienie ruchu od stowarzyszenia sprowadza się m.in. do spontanicznej przynależności wiernych do tego pierwszego, bez wielu formalności prawnych, co wynika z akcentowania aspektu duchowego, bardziej niż prawnego⁵⁷.

Uwzględniając nadrzędny dla ruchu cel duchowy, władza kościelna musi jednak określać kryteria jego kościelności⁵⁸. Do wyżej wspomnianej aprobaty należy dodać zagadnienie wierności doktrynie kościelnej, co stanowi częściowe ograniczenie autonomii ruchu⁵⁹. Każdy ruch winien realizować cele przynależne Kościołowi oraz wzmacniać jedność z nim: budować komuniję kościelną⁶⁰. Tak jak stowarzyszenia⁶¹, ruchy kościelne podlegają nadzorowi kompetentnej władzy, aby zachować nienaruszoną wiarę i obyczaje oraz uniknąć nadużyć w zakresie dyscypliny kościelnej. Instytucjonalizacja ruchów, choćby częściowa, jest potrzebna

---

56; M. Kovač, *Vita consecrata: le questioni aperte. I consecrati e i movimenti ecclesiali*, Quaderni di Diritto Ecclesiale 11(1998), s. 86-95.

⁵⁴ Por. Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostołska „Pastores Gregis”* (16 października 2003), nr 51; E. Zanetti, *Movimenti ecclesiali e Chiese locali*, Quaderni di Diritto Ecclesiale 11(1998), s. 26-56; Z Jaworski, *Jurysdykcja biskupa diecezjalnego nad ruchami, stowarzyszeniami i wspólnotami apostołskimi występującymi w diecezji*, Stowarzyszenie Kanonistów Polskich Biuletyn 20(2007), s. 71-81.

⁵⁵ Por. KPK 1983, kan. 215, 225 § 1-2, 278 § 1-3, 299 § 1.

⁵⁶ Tamże, kan. 216.

⁵⁷ Por. R. Baccari, *Il diritto di associazione nella Chiesa*, s. 70.

⁵⁸ Por. L. Gerosa, *Carisma e diritto nella Chiesa. Riflessioni canonistiche sul ‘carisma originario’ dei nuovi movimenti ecclesiali*, Jaca Book, Milano 1989, s. 236-242; J. Beyer, *Lavvenire dei movimenti ecclesiali*, s. 6-10.

⁵⁹ Obowiązkiem Kościoła jest obrona depozytu wiary i zasad moralnych, por. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen Gentium”*, nr 25; KPK 1983, kan. 747 § 1-2.

⁶⁰ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *List do biskupów Kościoła katolickiego o niektórych aspektach Kościoła pojętego jako komunija „Communio in notio”* (28 maja 1992), w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966-1994*, Biblos, Tarnów 1995, s. 390-401, nr 15-16.

⁶¹ Por. KPK 1983, kan. 305 § 1-2.

przynajmniej z dwóch powodów. Dla samych wiernych jest gwarancją, że ich aktywność apostołska dokonuje się w jedności z Kościołem. Ponadto dla pasterzy jest to potwierdzenie statusu ruchu i następnie daje możliwość jego włączenia w plany duszpasterskie⁶².

W celu uniknięcia ewentualnych problemów związanych z posiadaniem statusem, uprawnieniami i kompetencjami osób, należy wraz z aprobatą podjąć działania zmierzające do sformułowania statutów nowego ruchu⁶³. Jednym z możliwych działań jest wykorzystanie analogicznych norm o stowarzyszeniach, publicznych lub prywatnych. Zależnie od rozprzestrzenia się ruchu, różna będzie kompetentna władza do wydania aprobaty i zatwierdzenia statutów: Stolica Święta, Konferencja Episkopatu, biskup diecezjalny, ordynariusz zakonny⁶⁴. Działania natury prawnej, które podejmują pasterze Kościoła, powinny ujmować najbardziej istotne elementy nowego ruchu, aby nie blokować jego rozwoju zbyt szczegółowymi przepisami⁶⁵.

W odniesieniu do ruchów grupujących świeckich, wybór moderatorów i innych pełniących określone funkcje wewnątrz ruchu zwykle jest autonomiczną decyzją. Jednakże ruchy te potrzebują duchowych przewodników lub kapelanów, aby zachować jedność doktryny katolickiej. Ich mianowanie lub zatwierdzenie należy najczęściej do ordynariusza miejsca⁶⁶.

4.2. Prawo kanoniczne a Salezjański Ruch Młodzieżowy

Kościół współczesny otwiera się na nową ewangelizację, która jest podejmowana w znacznym stopniu przez laikat. Ten cel ewangelizacyjny, jak również edukacyjny i wychowawczy, realizuje ruch MGS, ze szczególnym odniesieniem do środowisk młodzieżowych. Każdy ruch posiada odrębną ideę lub duchowość, wokół której się rozwija, podobnie jest z MGS. Punktem odniesienia stanowią salezjańska duchowość młodzieżowa oraz pedagogia św. Jana Bosko⁶⁷. „Jest to ruch o charakterze wychowawczym, oddający się wszystkim młodym, o zabarwieniu misyjnym”⁶⁸.

⁶² Por. L. M. Sistach, *Stowarzyszenia wiernych*, s. 164.

⁶³ Por. J. Beyer, *I movimenti nuovi nella Chiesa*, s. 73-75; S. Recchi, *La configurazione canonica dei movimenti ecclesiali*, s. 219-227.

⁶⁴ Por. KPK 1983, kan. 312 § 1-2. Niektóre ruchy kościelne mogą ewoluować w kierunku uznania ich za publiczne osoby prawne, by wykonywały w imieniu Kościoła zadania im zlecone, dla publicznego dobra. Inne zaś, prawdopodobnie większość, mogą uzyskać osobowość prawną prywatną, co koreluje z autonomiczną inicjatywą wiernych, por. KPK 1983, kan. 116 § 1-2; E. Colagiovanni, *I movimenti ecclesiali tra istituzione e carisma*, s. 68-69, 74; B. Zadra, *I movimenti ecclesiali e i loro statuti*, s. 99-102. Zatwierdzenie statutów, por. KPK 1983, kan. 314, 322 § 2.

⁶⁵ Por. C. Redaelli, *Aspetti problematici*, s. 167.

⁶⁶ Por. KPK 1983, kan. 324 § 1-2.

⁶⁷ W części ruchów ważną rolę pełni lider. Ksiądz Bosko był założycielem salezjanów i współzałożycielem rodziny salezjańskiej, ale można też postrzegać go jako lidera, wokół którego organizuje się charyzmat MGS, por. G. Lo Grande, *Il movimento Giovanile Salesiano*, s. 31.

⁶⁸ *Kapituła Generalna 24*, nr 51.

Jak wyżej już wskazano, ruch MGS stanowią wspólnoty, grupy i stowarzyszenia młodzieżowe. Ruch koordynuje i otwiera na wzajemną współpracę różne podmioty, które są bardziej lub mniej zorganizowane od strony formalnej. Wszystkie one zachowują jednocześnie posiadaną własną autonomię organizacyjną. Przez to MGS nie posiada stałej i sztywnej struktury, przeciwnie cechuje się luźną formułą oraz współpracą podmiotów o różnym statusie. „Tak więc duszą [MGS] nie jest sfera organizacyjna, ale salezjańska duchowość młodzieżowa: to jest punkt styczny wszystkich grup”⁶⁹. O otwartości Zgromadzenia Salezjańskiego na różnorakie grupy apostołskie ukierunkowane na posłannictwo młodzieżowe również stanowią Konstytucje tego instytutu zakonnego⁷⁰. Istnieją bowiem także inne grupy osób, nie tylko MGS, które odwołują się do ks. Bosko i jego programu apostołskiego⁷¹.

W ramach inspektorialnego Ruchu (Inspektorii św. Wojciecha z siedzibą w Pile) występują stowarzyszenia, takie jak: Salezjańskie Stowarzyszenie Wychowania Młodzieży, Salezjański Ruch Programowo-Metodyczny „Dęby” jako część ZHR, Salezjańska Organizacja Sportowa SALOS⁷². Następnie różnorakie grupy młodzieżowe: Liturgiczna Służba Ołtarza, Salezjańska Pielgrzymka Ewangelizacyjna, Pustynia Miast, Międzynarodowy Wolontariat Don Bosco Inspektorii św. Wojciecha, Duszpasterstwo Akademickie i inne. Również można zauważyć zazębianie się ruchów, tj. omawianego MGS z Ruchem Światło-Życie.

Akceptacja MGS występuje w dokumentach i prawie własnym Towarzystwa św. Franciszka Salezego. Poczynając od kapituł generalnych, poprzez kapituły poszczególnych inspektorii salezjańskich, aż do różnych opracowań przygotowanych przez osoby i struktury tego instytutu zakonnego, Zgromadzenie Salezjańskie próbuje więc i promuje MGS.

Zgodnie z wyżej poczynionymi uwagami, Ruch nie potrzebuje jakichś odrębnych struktur prawnych, czy np. statutu, m.in. w celu zachowania autonomii poszczególnych stowarzyszeń, wspólnot i grup. Jednakże niezbędna jest koordynacja MGS, podejmowana głównie przez salezjanów i salezjanki. Na pierwszym miejscu chodzi również o formację młodych ludzi⁷³.

⁶⁹ Tamże.

⁷⁰ Por. Konstytucje, art. 5.

⁷¹ „Ostatecznie taki ruch może obejmować różnorodną rzeczywistość, nawet grupy mało podobne, o różnych sposobach organizacji oraz odmiennych zapytrywaniach, dotyczących promocii ludzi i opieki społecznej, łącznie z nawiązywaniem współpracy z niechrześcijanami, a nawet niewierzącymi. Słowem, ruch ten może skupiać wokół ks. Bosko i młodzieży ludzi dobrej woli, którzy nie zawsze musieliby znać podstawy wychowania salezjańskiego, jakimi są: rozum, miłość i religia”. *Program życia salezjanów Księdza Bosko. Przewodnik po lekturze Konstytucji Salezjańskich*, Poligrafia Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego, Kraków 1997, s. 85. Salezjanie prowadzą szkoły i inne działa także w środowiskach niechrześcijańskich, co oznacza, że grupy i ruchy młodzieżowe mogą zbierać młodzież z innych religii.

⁷² Tematyka stowarzyszeń publicznych i prywatnych, które są związane z duchowością salezjańską, por. A. Domasz, *Realizacja misji nauczycielskiej Kościoła w publicznych stowarzyszeniach wiernych związanych z Towarzystwem Św. Franciszka Salezego*, Prawo Kanoniczne. Kwartalnik Prawno-Historyczny 54(2011)1-2, s. 17-41; tenże, *Realizacja misji Kościoła w stowarzyszeniach związanych z duchowością*, s. 19-43.

⁷³ Por. *Kapituła Generalna 24*, nr 51.

Głównymi odpowiedzialnymi za animację MGS są: inspektor każdej prowincji i delegaci przez niego mianowani, następnie przełożony lokalny wraz ze swoją radą, a także animatorzy grup oraz odpowiedzialni za poszczególne stowarzyszenia⁷⁴. Do nich należy wspieranie tych grup, wychowanie do wiary, ukazywanie i pogłębianie salezjańskiej duchowości młodzieżowej, programowanie formacji pedagogicznej liderów i koordynowanie łączności pomiędzy grupami⁷⁵. Działalność MGS w znacznym stopniu opiera się na zaangażowaniu animatorów i animatorek. Bez nich żadna grupa nie może prawidłowo funkcjonować. Liderzy są też pierwszymi odbiorcami działań animacyjnych o charakterze strukturalnym. Następnie, gdy są oni dobrze ukształtowani, stają się „przekaznikami” duchowości salezjańskiej dla innych młodych, z którymi się spotykają i pracują.

Powyższe ogólne wskazania Zgromadzenia Salezjańskiego są ujęte także w normach poszczególnej inspektorii. „Promotorem [MGS] na szczeblu inspektorialnym jest delegat ds. duszpasterstwa młodzieżowego wraz z Inspektorialną Ekipą ds. DM”⁷⁶. Do ich obowiązków należy: troska o formację animatorów, inspiracja i koordynacja wspólnych inicjatyw i świąt, działania dotyczące przekazu informacji, pomoc poszczególnym grupom i wspólnotom w wypracowaniu własnych programów formacyjnych⁷⁷. Delegat wraz z przedstawicielami poszczególnych grup, wspólnot i stowarzyszeń tworzą Inspektorialną Radę Młodych⁷⁸.

5. ZAKOŃCZENIE

Powstawanie i rozwój nowych ruchów kościelnych odpowiada na wezwanie Magisterium Kościoła, aby laikat podejmował działania ewangelizacyjne we współczesnym świecie. Jednym z nowych ruchów, które powstały w ostatnich dziesięcioleciach jest Movimento Giovanile Salesiano. Ruch jest złączony z Towarzystwem Salezjańskim i nawiązuje do duchowości oraz pedagogiki św. Jana Bosko. Swoją aktywność ukierunkowuje na środowiska młodzieżowe. W opracowaniu powyższym nakreślono ogólne idee tego ruchu oraz wskazano na faktyczną jego działalność, na przykładzie jednej prowincji salezjańskiej.

Ruchy kościelne można ująć w ramy prawne, choć należy podkreślić, że wyróżniają się one elementem duchowym, a struktury i rozwiązania prawne towarzyszą dalszym etapom ich rozwoju. Częstym punktem odniesienia dla ruchów kościelnych są normy *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1983 r. w części, która dotyczy stowarzyszeń kościelnych. MGS wyróżnia się bardzo luźną formułą, gdyż wokół tego ruchu skupiają się różne podmioty działające na rzecz młodzieży:

⁷⁴ Por. *Kapituła Generalna* 23, nr 278.

⁷⁵ Por. tamże, nr 279-283; Dykasterium Salezjańskiego Duszpasterstwa Młodzieżowego, *Salezjańskie duszpasterstwo młodzieżowe*, s. 97-98.

⁷⁶ *Dokumenty końcowe X Kapituły Inspektorialnej*, s. 76, nr 174.

⁷⁷ Por. tamże.

⁷⁸ Por. tamże, s. 77, nr 175.

stowarzyszenia, grupy i inne ruchy. Ruch ten w związku z tym nie ma jednolitej struktury prawnej, ani nie posiada odrębnego statutu. Jego istnienie i posłannictwo aprobuje oraz opisuje dokumenty Zgromadzenia Salezjańskiego, tj. kapituł generalnych i inspektorialnych. Głównym elementem porządkującym jest koordynacja i animacja ruchu poprzez wyznaczenie osób i struktur, które nadzorują MGS, na poziomie całego Towarzystwa Salezjańskiego, poszczególnych inspektorii oraz wspólnot salezjańskich.

Młodzi ludzie we współczesnym świecie często są zagubieni i poszukują wartości. Działalność różnych stowarzyszeń i grup młodzieżowych, np. skupionych w MGS, daje szansę na to, aby poznać siebie, spotkać przyjaciół, odkryć własne miejsce na ziemi i ostatecznie odnaleźć Boga.

THE SALESIAN YOUTH MOVEMENT ASSOCIATED WITH THE SOCIETY
OF ST. FRANCIS DE SALES AND ITS RELATION TO THE CANON LAW

Summary

The formation and development of new ecclesial movements responds to the call of the Magisterium of the Church for the laity to take on evangelizing activities in the modern world. One of the new movements which has sprung up in recent decades is Movimento Giovanile Salesiano. The movement is linked to the Association of St. Francis de Sales and refers to the spirituality and pedagogy of St. John Bosco. The activity of Movimento Giovanile Salesiano is directed towards youth. This article outlines the general ideas of the aforementioned movement and its activity on the basis of the example of one Salesian province.

Ecclesial movements are regulated by law, although it should be emphasized that their spiritual element distinguishes them, and structures and legal solutions accompany their further stages of development. For ecclesial movements a regular point of reference is the norms of the Code of Canon Law from 1983, particularly the parts which deal with ecclesiastical associations. The aforementioned movement is not a very tight group because other various actors working on behalf of youth focus around this movement: associations, groups and other movements. Movimento Giovanile Salesiano does not have a single uniform legal structure, nor does it have a separate statute. The existence and mission of this movement is approved of and described by documents of the Salesian Congregation i.e. General and Provincial Chapters. The main organizing element is the coordination and animation of the movement through the appointment of individuals and supervisory structures.

(trans. M. Zawistowska)

Keywords: Salesians, young people, youth movements, ecclesiastical movements, canon law

Nota o Autorze: ks. dr hab. Arkadiusz Domaszek SDB – absolwent Uniwersytetu Kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, adiunkt na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym SDB w Krakowie. Zainteresowania naukowe: prawo posługi nauczania, środki społecznego przekazu, normy ogólne prawa kanonicznego, dobra doczesne Kościoła, prawo wyznaniowe i prawo zakonne.

Słowa kluczowe: salezianie, młodzież, ruchy młodzieżowe, ruchy kościelne, prawo kanoniczne